

Felicia filifolia (Asteraceae), neòfit d'origen sud-africà introduït al sud de Catalunya

J. MOLERO¹ & S. PYKE²

¹Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona,
Avda. Joan XXIII s/n, 08028 Barcelona, Espanya.

²Jardí Botànic de Barcelona (ICUB), Pg. del Migdia s/n, 08038 Barcelona, Espanya.

Autor per a correspondència: J. Molero (jmolero@ub.edu)

Rebut 10 juny 2009; Acceptat 17 juliol 2009

Abstract

Felicia filifolia (Asteraceae), a South African alien plant introduced in S Catalonia.- The presence of *Felicia filifolia*, introduced plant of South African origin, is reported for the first time in the mountains of north Falset (Priorat). It is a chorological novelty in the register of alien plants for the Flora of Catalonia and the Iberian Peninsula.

Key words: alien plants; Asteraceae; *Felicia filifolia*.

Resumen

Felicia filifolia (Asteraceae), neòfito de origen sudafricano introducido en el sur de Cataluña.- Se indica por primera vez la presencia de *Felicia filifolia*, especie introducida de origen sudafricano, en las montañas del norte de Falset (Priorat). En el registro de plantas alóctonas constituye una novedad corológica para la flora de Cataluña y de la Península Ibérica.

Palabras clave: Asteraceae; *Felicia filifolia*; neòfitas.

Resum

S'assenyala per primera vegada la presència de *Felicia filifolia*, espècie introduïda d'origen sud-africà, a les muntanyes del nord de Falset (Priorat). En el registre de plantes al·lòctones constitueix una novetat corològica per a la flora de Catalunya i de la Península Ibèrica.

Paraules clau: *Felicia filifolia*, Asteraceae, neòfits.

***Felicia filifolia* (Vent.) Burtt Davy [= *Aster filifolius* Vent., basionim; = *Diplopappus filifolius* (Vent.) DC.]**

Hs, Catalunya, (Tarragona), Priorat, Falset, prop de la pista forestal d'obaga sobre el Mas de Siurana, 31TCF1569, 340 m, dins l'alzinar-pineda sobre substrat d'esquist metamòrfics, escassa, 12.05.2007 (en fruit), *J. Molero & J. Vallverdú s. n.* (BCN 61909); la mateixa localitat, 12.04.2009 (en flor), *J. Molero & S. Pyke s. n.* (BCN 61910).

És una mata llenyosa d'òptim geogràfic sud-africà que pertany a les asteràcies, tribu *Astereae*. Ha estat inclosa en altres gèneres propers, i especialment en *Diplopappus* Cass., atenent a la peculiaritat de tenir un anell extern de pèls en el papus (més reduït i amagat per la pilositat del mateix aqueni). En no resultar fàcil mantenir aquesta separació, l'opció més actual és considerar l'espècie que ens ocupa, i altres de properes, en el gènere *Felicia*, seguint el tractament de les modernes flores sud-africanes (Herman, 2003).

Figura 1. *Felicia filifolia* en el seu hàbitat a Falset.

Arbust de 80-150 cm, de tronc tortuós i decumbent a Falset, estriat i amb tiges de l'any molt ramificades, amb fulles linears en fascicles i flors sobre llargs peduncles que neixen axil·larment de les fulles (Fig. 1). Capítols radiats, semblants a *Aster*, amb bràctees involucrals glabres. Flors externes amb lígules violades d'uns 10 mm de llarg, les del disc grogues (Fig. 2). Per les nostres observacions, a Falset la planta floreix els mesos de març i abril, fructificant durant el mes de maig.

L'espècie té una distribució primordialment sud-africana, on és més comuna a la República de Sud-àfrica i a Lesotho (Herman, 2003), i s'expandeix fins al centre i sud de Namíbia (Merxmüller, 1967).

És difícil donar una explicació de com ha arribat aquesta espècie, actualment representat per molt pocs individus, a aquest indret rural prou allunyat de poblaments propers (el Mas de Siurana dista uns 600 m en direcció no lineal). Viu prop de la pista forestal, dins d'un bosc mixt d'alzines i pi blanc poc alterat amb brolla mediterrània (Fig. 1); les clapes de bosc alternen, en la proximitat, amb vinya i cultius d'ametller, en un ambient prou natural i allunyat de la pressió antròpica immediata. Hem

Figura 2. Detall de les fulles i capítols de *Felicia filifolia*.

pogut comprovar que la planta, que és perenne, no es cultiva com a planta d'ornament en els pocs masos existents en una àmplia zona de Falset cap a Gratallops, ni en el mateix poble de Falset.

L'espècie s'ofereix en el catàleg de llavors del Kirstenbosch National Botanical Garden, Cape Town, South Africa, on es cultiva (www.plantzafrica.com). Com a *Diplopappus filifolius*, i en anglès "lilac felicia," apareix també en una llista d'arbusts i mates en la pàgina electrònica en llengua anglesa www.gardenjoy.co.uk. Malgrat tot, no tenim constància de la seva explotació comercial a Europa en parcs ni en jardins urbans, i molt menys que es cultivi d'alguna manera pública o privada en tota aquesta zona del Falset-Priorat, ni a Espanya. Aquesta espècie està estretament relacionada amb una altra de la regió del Cap, *Felicia fruticosa* (L.) Nichols., que sí apareix en alguns catàlegs de plantes útils en jardineria. Aquesta darrera és més petita (fins a 80 cm), té les fulles més amples i creix

a la natura formant mates més denses (Adamson & Salter, 1950).

Tenim previst fer un seguiment d'aquest neòfit en els propers anys per veure la seva evolució a la zona.

AGRAÏMENTS

A Jordi Vallverdú, per la seva càlida companyia i engrescadora activitat exploratòria.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Adamson, R. & Salter, T. 1950. *Flora of the Cape Peninsula*. Juta & Co., Ltd., Cape Town & Johannesburg.
- Herman, P. 2003. *Felicia*. In: Germishuizen, G. & Meyer, N. L. (Eds.), *Plants of southern Africa: an annotated checklist*. *Strelitzia* 14: 222-226.
- Merxmüller, H. 1967. *Prodromus einer flora von Sudwestafrika* 139. J. Cramer, Lehre, Jena: 68.